
Az orvhalászat szabályozási módszerei és dogmatikai kérdései

Bérces Viktor*

---

1. Bevezetés

Magyarország föld-és néprajzi tulajdonságai miatt kifejezett kíváncságot kelt a halgazdálkodás szabályainak pontos rögzítése, amely igazgatási és büntetőjogi normákat egyaránt érint. Hazánk – a területi arányok alapján - Európában egyedülálló módon bővelkedik édesvízi tavakban, illetve folyamokban, folyókban, patakokban egyaránt, amelyekkel kapcsolatban szét kell választani a sporthorgászatra, illetve amatőr (hobby) horgászatra, valamint a halászárra vonatkozó szabály-rendszert is. Utóbbiak elsősorban igazgatási jellegű szabályozást igényelnek, míg az ilyen tevékenységek során bekövetkező jogsértések már a szabálysértési jog, illetve a büntetőjog területére tartoznak.

A téma közigazgatási jellegű „háttérjogszabályai” a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény (a továbbiakban Hhvtv.), valamint a halgazdálkodás és a halvédelem egyes szabályainak megállapításáról szóló 133/2013. (XII. 29.) VM rendelet (a továbbiakban: Rendelet).

A Hhvtv. mindenekelőtt különbséget tesz a halgazdálkodás, illetve halfogás fogalma között: előbbi a természetes vizek halállományának védelmével, megújításával és hasznosításával összefüggő tevékenységek, valamint az akvakultúra és az egyéb haltermelési tevékenységek gyűjtőfogalma; utóbbi a halnak és más hasznos víziállatnak a halászárra vagy a horgászárra történő megfogása és a vízbe vissza nem engedése. Tanulmányomban kizárólag a halfogással kapcsolatos jogsértésekre adott válaszok lehetőségeivel kívánok foglalkozni.

Mindenekelőtt érdemes tisztázni, hogy a halfogás két legelterjedtebb módja a horgászárra és a halászárra. A halászárra rendszerint tömeges méretű zsákmányállat kifogását célozza, mivel funkciója elsősorban bizonyos gazdasági igények kielégítése. Ezzel szemben a horgászárra alapvetően rekreációs, sport, illetve hobby-tevékenységként fogható fel.¹ E megkülönböztetésre a Hhvtv. normaszövege

---

* Egyetemi adjunktus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar.

¹A horgász - főszabály szerint - egy időben kizárólag két horgászbottal (botonként legfeljebb 3-3 horoggal) horgászhat. A horgászárra fejlődése során kialakult horgászmódszerek változatos képet mutatnak: úsztatós horgászárra, a fenekezés, a pergetés, műlegyezés, a mártogatás, a tapogatás, vagy a harcsa kifogását célzó kutyogatás, stb., in. Horgászeszközök, horgászmódszerek (szerk. Holy Iván),

is utal, amelynek alapján a horgászat rekreációs célból a halmak halgazdálkodási vízterületen és haltermelési létesítményben az e törvényben és a végrehajtására kiadott rendeletben megengedett módon és horgászkeszszéggel² vagy a csalihalmak 1 négyzetméternél nem nagyobb emelőhálóval való fogása³; a halászat a halmak vagy más hasznos víziállatnak megengedett módon és eszközzel halgazdálkodási vízterületen történő rekreációs vagy kereskedelmi célú, illetve ökológiai célú, szelektív fogása, továbbá gyűjtése, ide nem értve a horgászatot.⁴

A téma elemzése kapcsán az alábbi kérdések vizsgálata szükséges: 1) a jogellenes halfogás kriminológiája 2) a jogszabályi háttér felvázolása 3) a közigazgatási, illetőleg büntetőjogi beavatkozást igénylő jogsértések elhatárolási szempontjai 4) a büntetőjogi szabályok dogmatikai megoldásai, illetőleg esetleges hibái.

Tanulmányom természetesen etikai természetű kérdéseket is felvet. Általános kérdésként felvethető az, hogy van-e egyáltalán az állatoknak – akár a büntetőjog szabályi által is védendő – morális státusza, illetőleg ebből a szempontból a különböző állatfajok azonos megítélés alá esnek-e (ld. fájdalom-és ingerküszöb közötti eltérések jelentősek lehetnek, stb.). „E kérdések és az erre adott válaszok nagyon megosztják az állatok védelmével foglalkozó embereket. Egyes állatvédők kijelentik, hogy minden állat egyenlő, míg a másik álláspont képviselői szerint, e kérdésre nem adható igenlő válasz.”⁵

2. Történeti áttekintés. Az illegális halfogás kriminológiai megközelítése.

Már Szent István korától kezdve ismeretesek bizonyos feljegyzések a halászati jog szabályozásával kapcsolatban. E normák kezdetben a jogosulti kör meghatározására korlátozódtak (püspökségek, főnemesek, egyéb kiváltságos rendek). A középkorban már fejlett halgazdálkodásról árulkodnak a jogforrások, a halászat pedig professzionális foglalkozássá vált. Természetesen továbbra is megőrizte monopolizált helyzetét, hiszen e tevékenység király jognak, ún. regálénak minősült. A tulajdonjogi, illetőleg használati jogi viszonyokat egyfelől törvényekben, másfelől szokásjog útján szabályozták. A földesúr-jobbágy relációban az ún. urbárium, vagy valamilyen szerződés szabályozta, hogy a halásznak a halászati engedély fejében milyen mennyiségű halat, illetve bérleti díjat kellett fizetnie.

Budapest, Mezőgazdasági Kiadó, 1979, 135–178 o., in: Háger Tamás: A környezet alkotmányos és büntetőjogi védelme, különös tekintettel a vizek élővilágának oltalmára, *Büntetőjogi Szemle*, 1-2 (2006), 32. o. <http://ujbtk.hu/dr-hager-tamas-a-kornyezet-alkotmanyos-es-buntetojogi-vedelme-kulonos-tekitettel-a-vizek-elovilaganak-oltalmara/> (letöltve: 2017. 04. 15.)

² Horgászati célú, halfogásra alkalmas eszköz, amely legalább horgászbótból, horgászszinórból áll, és legfeljebb három horoggal van felszerelve;

³ Hhtv. 2. § 16. pont

⁴ Hhtv. 2. § 9. pont

⁵ Jámbor Adrienn: *A kedvtelésből tartott állatok jogi védelme*, PhD értekezés, Miskolc, 2016, 18. o. http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_23930_section_20253.pdf (letöltve: 2017. 04. 15.)

A 19. századtól bekövetkező környezeti, illetőleg társadalmi változások a szabályrendszer átalakítását igényelték. A jobbágyság megszűnésével a halászati jog megszerzése pusztán jövedelmi kérdéssé vált, ezzel együtt a természetes vizek száma, valamint a halállomány jelentős mértékben megcsappant. Az 1836. évi VI. tc. ennek ellenére változatlanul királyi jogként szabályozta a halászatot, és a jobbágyságot továbbra is eltiltotta ezen tevékenységtől. Az 1853. évi úrbéli pátens is fenntartotta azon álláspontot, miszerint az úrbéri viszonyok átalakulása nem terjed ki az ún. regálékra.

Az 1870-es évektől kezdődően minisztériumi szintű, rendeleti típusú jogalkotás vette kezdetét. Ennek során különböző tilalmi időket vezettek be, illetőleg megtiltottak bizonyos halászati módszereket (pl. mérgezés, vagy dinamit használata). Az első jelentősebb, témába illeszkedő törvények az 1885. évi XXVIII. tc. (vízjogi törvény), 1888. évi XIX. tc. (halászati törvény), majd az 1925. évi LXIII. tc. és annak 9500/1926. számú végrehajtási rendelete. E jogszabályok deklarálták, hogy a „vizek partja és medre a parti birtokos tulajdona, és a parti birtok elválaszthatatlan alkatrésze a halászat.”⁶E modern tulajdonosi pozíció létrejötte egyben azzal járt, hogy a tulajdonos köteles lett a halgazdálkodással kapcsolatos szükséges és célszerű feladatok ellátására (ld. halászati társulások létrehozása, piacok ellátása, stb.)

A rendszerváltozást követően az illegális halfogás módszerei és gyakorisági mutatói jelentősen átalakultak. A két legjelentősebb változás a felhasznált eszközök jellegében, illetőleg a szervezett elkövetés fokozódásában jelölhető meg. Mindez olyan környezeti - elsősorban a klímaváltozásnak köszönhető - hatásokkal párosult, amely az orvhalászat, illetőleg orvhorgászat (a továbbiakban: orvhalászat) esetében is újszerű fellépést, a hatósági ellenőrzés kibővítését és hatékonyságának növelését igényelte.

Az 1997-ben megalkotott, a halásatról és a horgászatról szóló 1997. évi XLI. törvényt már hatályba lépését megelőzően is számos kritika érte: „az új törvény elfogadása előtti formájában már nem szolgálta megfelelően Magyarország természetes vízterületeinek környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szempontból is fenntartható halgazdálkodását. Olyan törvény és azon épülő szabályozás vált szükségessé, amely az egyes haszonvételi formákon túl elősegíti az élővizek halállományának természetes megújulását és megakadályozza a halak illegális kifogását és kereskedelmét is.”⁷

Alapvető kérdéssé vált az is, hogy szükséges-e újra gondolni ezen jogsértések szankcionálásának módját. A kriminalizálási törekvések ellen szólt az a fajta közvélekedés, amely a halfogással kapcsolatos jogsértésekre pusztán „csínytevésként”, tolerálható hobbiként, a halakra pedig „uratlan jószágokként” tekintett. Ennek ellenére 2013. július 1. hatállyal az orvhalászat önálló bűncselekményi kategóriává vált az új Btk-ban (2012. évi C. törvény).

A jogalkotói szándék mögött az alábbi szempontok „húzódtak meg”: 1) A „magányos”, alkalmi elkövetők (ún. rapsicok) mellett megjelentek a professzionális

⁶ Bezdán Anikó: A jogi személyiségű halászati szervezetek minősítésének jogi alapkérdései, *Acta Juridica et Politica*, Szeged, 2005, 5. o.

⁷ Hágér: i. m. 32. o.

eszközökkel dolgozó⁸, szervezett formában működő, rendszeres haszonszerzésre törekvő csoportok 2) Az orvhalászat a '90-es évektől kezdődően bizonyos körökben státusz-szimbólummá vált, amelynek keretében gyakorta sor került tilalmi időkben, védett halfajok kifogására 3) A különböző vízterületek (pl. Balaton, Velencei-tó, dunai holtágak, stb.) alapvetően ellenőrizetlenek voltak, a már meglévő hatósági kontroll intézmény-rendszere pedig szegényesnek volt mondható 4) Magyarország EU-csatlakozásával felmerült az új elkövető körök, illetőleg eszközök bővülésének veszélye 5) a nagytételben lebonyolított illegális halfogás élelmiszerbiztonsági kockázatokat is felvetett, hiszen a zsákmány tovább-értékesítése előtt az elkövetők nem feltétlenül szakszerűen tárolták a kifogott halakat, a különböző higiéniai követelményeket figyelmen kívül hagyták, stb. 6) A jogsértő cselekmények a teljes ökoszisztémát érintették, beleértve a védett halfajokat is, stb.⁹

Az elkövetőkre természetesen ma sem úgy tekint a közvélemény, mint valamiféle „társadalomra feltétlenül veszélyes, gátlástalan bűnözőre”, amely részben abból fakad, hogy e jogellenes cselekmények okai között sokféle tényező megjelölhető: így pl. a „természetjárás szépsége”, a halfogás okozta extatikus élmény, a sporttevékenység látszata, a pénzügyi nehézségek, stb. Másfelől, az elkövetők – meggyőződésem szerint - számos esetben nincsenek is tisztában azzal, hogy bűncselekményt követnek el, illetőleg azzal sem, hogy cselekményüknek milyen környezeti hatásai lehetnek.

Érdekes okfejtést olvashatunk Elek Balázs tanulmányában: eszerint „a vagyoni, tulajdoni érdekek sérelmén túl elsőként ma már a veszélyes helyzetek létrehozását kell megemlíteni. Az orvhalászat ugyanis rendszeresen idéz elő veszélyes helyzeteket az ország különböző területein. Gyakran lehet olyat hallani, hogy halászati örök, mezőőrök, sőt rendőrök is igyekeznek távol maradni azoktól a területektől, ahol orvhalászok tevékenykednek, mert féltik a bőrüket. Az orvhalász azért is veszélyt jelenthet, mert a lebukástól, büntetéstől való félelmében az őt tettenérőre, leleplezőre is rátámadhat {...} az orvhalászat és a balesetek között is szoros összefüggés van, hiszen gyakran vezet balesethez a szakma szabályait megsértve, titokban végzett tevékenység. Volt példa arra, amikor a saját szabálytalanul kivetett hálójába akadt bele egy férfi a Tisza egyik holtágán. A marázsa nevű leshálóból nem volt menekvés, hiába próbálkozott késsel is kivágni magát fogságából a tilosban járó halász.”¹⁰

Ugy vélem, hogy a jogsértések pönalizálása elsősorban természet-és környezetvédelmi szempontból fontos. A halállomány regenerálódása lassú, sokszor több évig elhúzódó folyamat. Ennek természetesen gazdasági hatásai is vannak, ahogy Kóhalmy írja: a halgazdálkodás célja „tartós hozamok elérése anélkül, hogy ez az erőforrás jövőbeni létét fenyegetné. A megújítható erőforrások esetében, amikor értéküket megpróbáljuk felbecsülni, nem csupán az aktuális, pénzben kifejezett értéket kell számításba venni, hanem azt is, hogy az adott forrás tönkretétele milyen közvetett károkkal jár (ökoszisztémák diverzitásának csökkenése), vagy a tönkretétel után az újjáteremtés mekkora költségeket

⁸ Pl. vegyi, pirotechnikai eszközök

⁹ Elek Balázs: Az orvhalászat és orvhorgászat büntetőjogi megítélése, *PiscesHungaricy*, 3 (2009), 10. o.

¹⁰ Elek: i. m. 10. o.

okoz.”¹¹Elek szerint emiatt az elpusztított hal értéke jóval túlmutat azon az értéken, mint amit egy esetleges lopás esetében a bíróság {a szakértői vélemények alapján} irányadónak tekint.¹²

Háger szerint „a halvédelem {...} kiemelt környezetvédelmi feladat, mert a halállomány fenntartásában az emberi tevékenység szerepe mellőzhetetlen. A korábbi folyamszabályozások, valamint a környezet általános állapotának romlása miatt ugyanis a vizek halállománya magára hagyatva megújulni már nem képes.”¹³

3. Jogszabályi háttér, nemzetközi jogelvek

Az illegális halfogásra vonatkozó tilalmak jogszabályi háttere sokrétű, ennél fogva több jogág normáit is érinti. Mindenekelőtt azonban fontos kiemelni a nemzetközi, illetőleg uniós jog által meghatározott általános környezet-, illetőleg természetvédelmi jogi elveket, amelyeknek a hazai jogalkotásban is feltétlenül érvényesülniük kell.

A nemzetközi jog egyik általános elveként a visszalépés tilalmának princípiumát (non derogation principle) szükséges kiemelni, amely kimondja, hogy a korábbi jogalkotási eljárásokkal elért védelmi szint soha sem enyhíthető, mivel az orvosolhatatlan környezeti károsodáshoz, illetőleg a már meglévő állapot romlásához vezethet. A „visszalépésre” csak akkor van lehetőség, ha az nélkülözhetetlenek bizonyul valamely alkotmányos érték érvényesítése szempontjából.¹⁴

Az uniós jog szintén fontos kiemelni a 2003/80/IB tanácsi kerethatározatot, amelynek 2. cikke elrendeli, hogy minden tagállam köteles bizonyos környezetet sértő cselekményeket bűncselekménnyé nyilvánítani. Ilyenek minősül többek között a vadon élő növény- és állatfajok jogellenes birtoklása, befogása, károsítása, elpusztítása, stb. E szabályozási attitűdnek különösen olyan élőhelyeken kell érvényesülnie, ahol az említett egyedeket a kihalás veszélye fenyegeti. Fontos utalni továbbá az Európai Uniónak a környezet büntetőjogi védelméről szóló 2008/99/EK irányelvére is.¹⁵

Az Alaptörvény vonatkozásában a P) cikk hangsúlyozandó, amely megfogalmazza az ún. „fenntarthatóság” elvét, követelményét, illetőleg annak címzett körét: ennek alapján nem csak az államnak, hanem mindenkinek kötelezettsége a környezet épségének fenntartása, illetve a környezet állapota romlásának megakadályozása.

A téma „alap-jogszabályának” már korábban említett Hhtv. tekinthető, amely az alapvető rendelkezései között deklarálja, hogy Magyarország halgazdálkodási

¹¹ Kóhalmy Tamás: *Vadászati enciklopédia*, Budapest, Mezőgazda Kiadó, 1994, 71. o. In: Elek, i. m. 10. o.

¹² Elek: i. m. 10. o.

¹³ Háger: i. m. 29. o.

¹⁴ Fodor László: *Környezetjog*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014, 109-110. o., in: Háger, i. m. 29. o.

¹⁵ Polt Péter: A környezet és a természet elleni bűncselekmények, in: *Új Btk. kommentár 5. kötet* (szerk. Polt Péter), Budapest, Nemzeti Közszolgálati Tankönyvkiadó, 2003, 9-14. o.

vízterületének halállománya nemzeti kincs, természeti érték és gazdasági erőforrás, amelyet a társadalomnak védeni és a természetes megújulását elősegíteni kell, hasznosítását pedig csak a fenntarthatóság szempontjai szerint kell tervezni és elvégezni.¹⁶

További releváns garanciális törvények: a) a környezet védelméről szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.), amely – többek között - deklarálja a víz, valamint az élővilág védelmét b) a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, amely részletes tartalommal tölti meg más jogágak, különösen a büntetőjog keretdiszpozícióit c) részben a vizek ökológiáját is érinti az állatok védelméről szóló 1998. évi XXVIII. törvény, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény, illetőleg d) a fokozottan védett növény- és állatfajokról szóló 13/2011. (V. 9.) KöM rendelet.

4. A közigazgatási és szabálysértési jog megoldási módozatai

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) alapján a szabálysértések ellenőrzésének elsődleges hatósági személye a halászati őr,¹⁷ akinek e jogszabály alapján helyszíni bírságolásra is kiterjedő jogköre van.¹⁸ E hatósági személlyel szemben további feltétel, hogy valamely közigazgatási szerv alkalmazottja, vagy önkormányzati köztisztviselő, vagy közalkalmazott, vagy kormánytisztviselő, vagy állami tisztviselő legyen.

A Szabs. tv. - némileg hiányosan - külön tényállás keretében nem utal az „orvhalászat”, illetőleg az ezen cselekményekhez hasonló, vagy azokkal összefüggő jogsértésekre. Mindössze a vadászati, halászati, legeltetési tilalom megszegése (215.§) esetében utal arra, hogy a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggésben elrendelt általános vadászati, halászati, illetőleg legeltetési tilalom megszegése szabálysértésnek minősül.

A halgazdálkodással kapcsolatos jogsértésekre vonatkozatható még a természetvédelmi szabálysértés azon (187. §) esete, amelynek során az elkövető védett élő szervezet egyedét, vagy annak származékát jogellenesen megrongálja, elviszi vagy elpusztítja, illetve védett vagy fokozottan védett állatfaj egyedét élettevékenységében jelentős mértékben zavarja.

A bírság legkisebb összege tízezer forint, legmagasabb összege ötszázezer forint.¹⁹ Ennek mértékét az eset összes körülményére - így különösen az érintettek

¹⁶ 3. §

¹⁷ Ha az ugyanazon halgazdálkodásra jogosult által hasznosított, nyilvántartott halgazdálkodási vízterület vagy vízterületek együttes mérete az 50 hektárt meghaladja, a halgazdálkodásra jogosult az alábbiak szerint köteles halászati őr alkalmazására) 50-100 hektár területű halgazdálkodási vízterületen legalább 2 fő, b) 100-2000 hektár területű halgazdálkodási vízterületen legalább 4 fő, c) 2000-4000 hektár területű halgazdálkodási vízterületen legalább 6 fő, d) 4000-6000 hektár területű halgazdálkodási vízterületen legalább 8 fő, e) minden 6000 hektár feletti halgazdálkodási vízterületen legalább 10 fő /Rendelet, 42. § (3) bek./.

¹⁸ Szabs. tv., 39. §

¹⁹ 67. § (3) bek.

érdekei sérelmének körére, súlyára, a jogsértő állapot időtartamára és a jogsértő magatartás ismételt tanúsítására, a jogsértéssel elért előnyre - tekintettel kell meghatározni.²⁰ Ha a jogsértő állapot megszüntetése, vagy a további jogsértések megelőzése érdekében a legalacsonyabb összegű bírság kiszabása is szükségtelen, a halgazdálkodási hatóság bírság kiszabása helyett figyelmeztetésben részesítheti az eljárás alá vont személyt.²¹

A fentiekben elemzett hatósági feladatok koordinációs szerve 2015. május 1-től kezdődően az Állami Halóri Szolgálat, amely a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (a továbbiakban: NÉBIH) által alkalmazott, illetve megbízott halászati örökből áll.²² Az állami halászati örök országos illetékességgel rendelkezik, így a halászatra jogosultak által alkalmazott halászati örökhöz képest Magyarország bármely halgazdálkodási vízterületén eljárhatnak, a Szabs. tv. szempontjából pedig halászati öröknek minősülnek. A magam részéről úgy gondolom, hogy a jogellenes halfogással kapcsolatos prevenció, illetőleg retribúció szempontjából mindenképpen indokolt volt a hatósági ellenőrzés ilyen léptékű centralizálása.

A Hhvtv. alapján e hatósági személy többek között a) korlátozhatja, vagy megtilthatja haltermék előállítását, tárolását, szállítását, felhasználását, forgalomba hozatalát, behozatalát, kivitelét, illetékességi területén való átszállítását b) elrendelheti a halállomány, haltermék lefoglalását, forgalomból való kivonását, visszahívását, ártalmatlanítását, megsemmisítését c) halfogásra alkalmas eszközt lefoglalhat, elkobozhat, elrendelheti a tulajdonos költségére történő megsemmisítését d) halgazdálkodási bírságot szabhat ki a halgazdálkodásra jogosulttal szemben, ha állami horgászjeggyel, turistaállami horgászjeggyel, állami halászjeggyel nem rendelkező személy számára területi jegyet ad, stb.

Mindemellett e hatóság személy halvédelmi bírságot szabhat ki a jogosulatlanul horgászó, vagy halászó; a fogási napló vezetését elmulasztó; a törvény által nem megengedett módon, eszközzel vagy tilalmi időben horgászó vagy halászó; a nem fogható hal és más hasznos víziállat kifogását (gyűjtését) megvalósító; a halgazdálkodási kíméleti területen a tilalom feloldásáig a hal szaporodását és fejlődését zavaró halászati, horgászati tevékenységet végző; az igazolatlan eredetű halat vagy halterméket forgalmazó; a hal élőhelyén kialakult természeti egyensúly megbontására alkalmas szervezetet, táplálékanyagot, szennyezőanyagot halgazdálkodási vízterületre kijuttató; méret- vagy mennyiségi korlátozással, vagy tilalmi idővel védett hal vagy más hasznos víziállat jogosulatlan kifogását megvalósító, stb. személlyel szemben.²³

5. A büntetőjogi értékelés körébe tartozó esetek

A jelenlegi Btk. - az 1978. évi IV. törvénytől eltérően - az állatkínzás tényállásából kiemelve önálló törvényi tényállásként szabályozza az orvhalászatot. Belegi szerint

²⁰ 68. § (1) bek.

²¹ 70. §

²² <http://portal.nebih.gov.hu/-/allami-halori-szolgalat>(letöltve: 2017. 04. 15.)

²³ 67. §

ennek indoka az, hogy az orvhalászat hétköznapi jelentéstartalma, illetőleg elkövetési magatartása alapján nem illeszkedik az állatkínzás fogalmába.²⁴ Az orvhalászat ugyanis alapvetően nem az állat kínzását, gyötrelmeinek előidézését célozza, hanem a hal kifogását. Az említett okfejtéssel – pusztán dogmatikai okokból – nem tudok egyetérteni, hiszen a fentiek alapján nem a triviális jelentéstartalom, illetőleg az elkövetési magatartás, hanem a célzat alapján van különbség az elkövetők cselekményei között. Ezzel együtt nem tartom helyesnek azt az általános bírói gyakorlatot sem, amelynek alapján az orvhalászat és az állatkínzás nem állhat egymással valóságos alaki halmazatban.

A bűncselekmény elkövetési tárgya a hal, amely a Hhvtv. alapján a halak, illetőleg körszájúak csoportjába tartozó állatfaj, valamint mindezek egyedfejlődési alakja.²⁵ Az elkövetők célja leggyakrabban az adott vízterületen élő őshonos halfajok kifogása (pl. ponty, süllő, harcsa, csuka, angolna, balin, márna, stb.), de természetesen idegen származású halak (pl. busa, amur), valamint őshonos, de kisebb testű halaink (pl. keszeg, kárász, compó) esetében is tényállásszerű a cselekmény. Ugyancsak a bűncselekmény elkövetési tárgyai a jogszabály szerint „hasznosnak” minősülő vízi állatok, tehát a béka, a rák, a kagyló, a pióca, a csővájó féreg, az árvaszúnyog, egyéb haltáplálék-szervezet, valamint mindezek egyedfejlődési alakjai.²⁶

A 246. § a) pontja szerint minősülő orvhalászat vétségét az követi el, aki jogosulatlanul végez halfogásra irányuló tevékenységet. E fordulat csak akkor állapítható meg, ha az elkövető e tevékenysége során halászhalót, vagy más halászati eszközt használ. A jogosulatlan horgászat azonban önmagában nem bűncselekmény.

Szilági rendszerzése nyomán a halászatnak – a zsákmányállat életmódjához igazodva – különböző módszerei alakultak ki. A leggyakoribbnak a halászhaló alkalmazása tekinthető, amelyen belül megkülönböztethető vontatóháló (aktív), illetőleg statikus megoldás (passzív). A hálók típus szerint lehetnek emelő-,²⁷ kaparó-, fenék-, illetőleg kétközháló. Ezen túlmenően ugyancsak a halászat fogalmi körébe tartozik a halnak pusztán kézzel történő kifogása, ún. tapogató módszer alkalmazása, vagy adott esetben alkalmi halfogó eszköz (pl. kosár) felhasználása.²⁸

Az a) pont alanya csak olyan személy lehet, aki nem rendelkezik a halfogásra irányuló tevékenységhez szükséges engedéllyel. Ebből a szempontból utalnék arra, hogy a magyar halgazdálkodási vízterületeken élő halállomány – főszabály szerint – az állam tulajdonát képezi. A hal kifogására az adott halgazdálkodási vízterületen

²⁴ Belegi József: A környezet és a természet elleni bűncselekmények, In: *Magyar Büntetőjog, Kommentár a gyakorlat számára*, Harmadik Kiadás, Budapest, HVG-ORAC Kiadó, 2013, 1066. o., in: Háger: i. m. 33. o.

²⁵ 2. § 5. pont

²⁶ Háger: i. m. 34. o.

²⁷ Egy hazai vonatkozású ügyben a bíróság egy főcsatorna halászati területén emelőhálóval engedély nélkül halászó személyt ítélt próbaidőre felfüggesztett fogházbüntetésre (Nyíregyházi Járásbíróság 2.B.1016/2014/2 sz. ítélete).

²⁸ Szilági Miklós: *A Hernád halászata*, Miskolc, Herman Ottó Múzeum, 1980, 17–50. o., in: Háger: i. m. 34. o.

halgazdálkodásra jogosult, vagy az általa feljogosított, halfogásra jogosító okmányokkal rendelkező személy jogosult.²⁹A halászati jog jogosultja tehát egyfelől a tulajdonos, másfelől a haszonélvező. A Hhvtv. a haszonélvezeti jog gyakorlására jogosultak taxációját is megadja, amelynek alapján a halgazdálkodási vízterületeken halfogásra irányuló tevékenység 1. kereskedelmi, és ökológiai célú, szelektív halászat esetén halászati engedéllyel 2. rekreációs célú halászat esetén állami halászejeggyel, vagy 3. horgászat esetén állami horgászejeggyel vagy turista állami horgászejeggyel folytatható. Fontos megjegyezni, hogy a halgazdálkodásra jogosult területi jegyadásával a feljogosított személy részére további horgászati vagy halászati lehetőséget is biztosíthat.³⁰A területi jegyen a halgazdálkodásra jogosult - többek között - köteles feltüntetni a jegyet kiadó nevét (cégnévét), címét (székhelyét), az engedélyes nevét, a halgazdálkodási vízterületet, amelyre a területi jegy érvényessége vonatkozik, illetőleg a területi jegy érvényességének időtartamát is.³¹

Az állami halászejegyet a halgazdálkodási hatóság adja ki, amely kiadásának napjától kezdve a következő év január 31. napjáig érvényes. Az állami halászejegy 1 db, legfeljebb 16 m² háló területű aktív halászeszköz, és 3 db, az engedélyes azonosítására alkalmas jelöléssel ellátott, legfeljebb 2 méter karika átmérőjű varsa egyidejű alkalmazására jogosít fel. Az állami halászejegy váltására feltételként előírt állami halászvizsga a halgazdálkodási hatóság által szervezett díjköteles tanfolyam eredményes elvégzésével szerezhető meg.³²

Az a) pont szerinti elkövetési magatartás egyenes és eshetőleges szándékkal is elkövethető. Nincs akadálya a társtettesség megállapításának akkor, ha a jogosulatlan halászatot több személy egymás tevékenységéről tudva, közösen, aktív magatartással folytatja. A pusztán jelenlevő, passzív magatartást tanúsító személy cselekményének pszichikai bűnsegélyként történő minősítése nézetem szerint indokolatlan, amellyel bizonyítási nehézségekbe ütközhet, ugyanakkor a cselekmény elkövetéséhez szükséges tárgyi feltételek (pl. halászháló) előzetes, vagy egyidejű biztosítása a fizikai bűnsegély megállapíthatóságát minden esetben megalapozza. Az a) pont megvalósulási szakaszainak elhatárolása szempontjából a halászathoz szükséges eszközök beszerzése büntetlen előkészületnek, a halászati eszközök vízpartra való kivitele kísérletnek, az eszközök vízbe juttatása pedig befejezett bűncselekménynek tekinthető.

A 246. § b) pontja szerint minősülő orvhalászatot az követi el, aki külön jogszabályban meghatározott tiltott eszközzel, tiltott módon vagy kéméleti területen végez halfogásra irányuló tevékenységet.³³

E bűncselekmény alanya tehát - az a) ponthoz képest - olyan személy is lehet, aki rendelkezik a halfogásra irányuló tevékenységhez szükséges engedéllyel.

²⁹ Hhvtv. 6. § (1) - (2) bek.

³⁰ Hhvtv. 44. § (1) bek.

³¹ Rendelet: 27. §

³² Rendelet, 18. §.

³³ Egy hazai vonatkozású ügyben a vádlott a Duna egyik szakaszán gereblyéző módszerrel akart halat fogni, de a második kísérletet követően tetten érték a halőrök. A bíróság a Btk. 246. § b) pontja szerint minősülő orvhalászat vétsége miatt, mint visszaesőt 30 nap elzárásra ítélte (Esztergomi Járásbíróság 4.B.602/2013/5. sz. ítélete), in: Háger: i. m. 37. o.

Egyúttal megjegyezném, hogy a cselekmény környezetre való fokozottabb veszélyessége, illetőleg az alanyi kör nagysága miatt szükségesnek tartanám e fordulat büntetési nyilvánítását, ezzel együtt a büntetési tétel felső határának három évi szabadságvesztés-büntetésre történő felemelését.

A tiltott eszköz, illetőleg mód vonatkozásában a Hhvtv. taxációja ad eligazítást: eszerint ilyenek minősülnek az olyan eszközök, amelyek működése az elektromos áram halakra kifejtett élettani hatásán alapul; a mérgező vagy kábító hatású anyagok; a robbanóanyagok; a szúrószerszámok; a bűvárszigony vagy más, halfogásra alkalmas bűváreszköz; a gereblyezés; a hurokvető halászati módszer alkalmazása; a sorhoroggal, vagy csapóhoroggal történő halfogási módszer alkalmazása; ún. nyakzó háló³⁴ alkalmazása, valamint mindezen tevékenységek megkísérlése.³⁵

A kíméleti terület a hal nyugodt, ártalom- és zavarmenetes teelését, valamint szaporodását biztosító vízterület, melyet a halgazdálkodási hatóság jelöl ki.³⁶A Rendelet alapján a kíméleti területre érvényes tilalmak és korlátozások megismertetéséről a halgazdálkodásra jogosult köteles gondoskodni. A halgazdálkodásra jogosult a területi jegyen, vagy a területi jeggyel együtt átadott nyomtatott tájékoztatóban gondoskodik a kíméleti terület határai részletes leírásának, valamint a kíméleti területre vonatkozó halfogási tilalom időbeli hatályának megismertetéséről.³⁷

Az b) pont szerinti bűncselekmény szintén elkövethető egyenes és eshetőleges szándékkal. A társtettesség, illetőleg bűnsegély kapcsán az a) pont szerinti fordulatnál leírtakat tekintem irányadónak. A megvalósulási szakaszok tekintetében - ugyancsak az a) pontnál leírtak alapján - az eszközök beszerzése büntetlen előkészület, az eszközök vízpartra való kivitele kísérlet, az eszközök vízbe dobása pedig befejezett bűncselekménynek minősül.

A halmazati, illetőleg elhatárolási kérdéseket az a) és b) ponttal kapcsolatban együttesen vizsgálom. Mindenekelőtt kiemelném, hogy a jelenlegi bírói gyakorlat alapján az orvhalászat az állatkínzással – általam helytelennek vélt módon – nem állhat valóságos alaki halmazatban még akkor sem, ha a tevékenység végzése (pl. gereblyezés, nyakzó háló alkalmazása), a halak maradandó egészségkárosodását, pusztulását, vagy rendkívüli fájdalomérzetét okozza. Utóbbi eredmények tekintetében - törvényi szinten - nem is találunk konkrét utalásokat, mindössze az igazgatási normák körében szerepel előírásként, hogy tilos a megfogott halak kínzása, illetőleg a megfogott és kifogott halakkal úgy kell bánni, hogy az azok számára okozott fizikai sérülés ne haladja meg a halászmodszerekből, illetve a horgászmodszerekből adódó szükséges minimumot.³⁸

Ugy vélem, hogy a fenti kérdés vizsgálata elsősorban jogfilozófiai fejtegetéseket igényel: e körben számos jogtudományi álláspont ismeretes a fájdalom-és

---

³⁴ Olyan állított halászeszköz, amelynek fogási elve a hal megakadásán alapul és a megfogott egyed rövid időn belül történő elpusztulásához vezet.

³⁵ 46. § (4) bek.

³⁶ Hhvtv, 4. §

³⁷ 5. §

³⁸ Rendelet, 28. § (14) bek.

ingerküszöb szerinti megkülönböztetés és annak jogi relevanciája vonatkozásában. Az egyik teória képviselői szerint a határvonal a gerinces állatoknál húzható meg.³⁹ Ismeretes olyan gyakorlat is, amely a jogvédelmet csak a gerinces állatok egy csoportjára nézve tartja fenn: pl. az USA 1966-os állatjóléti törvénye szerint az állatkínzás elkövetési tárgya csak a macska, a kutya, a hörcsög, a nyúl, a majom, a tengerimalac, illetőleg a mezőgazdasági miniszter által megjelölt más melegvérű állat lehet.⁴⁰

Az általam helyesnek vélt nézőpont alapján az elhatárolási ismérv a fájdalomérzetre való képesség léte, avagy nemléte. Ennek megítélése természetesen biológiai kutatásokat igényel, mindazonáltal úgy vélem, hogy a halak osztályába tartozó élőlények esetében mindenféleképpen indokolt az állatkínzás törvényi tényállásának alkalmazása akkor, ha a jogsértő cselekmény az egyednek nyilvánvalóan jelentős fájdalomérzettel jár. Ebbe a körbe tartozhat a már említett „gereblyezés” vagy adott esetben a „nyakzó háló” alkalmazása. Ilyen esetekben tehát a 246. § b) pontja szerint minősülő cselekmény kizárólag az állatkínzás törvényi tényállása szerint minősülhetne, az orvhalászat azonban nem lenne megállapítható. Nyilván azért sem lenne lehetőség ilyen esetekben a halmazat megállapítására, mert az – ennél fogva – a kétszeres értékelés tilalmába ütközne.

Az orvhalászat elkövetési magatartásait tehát – nézetem szerint – kizárólag a jogosulatlan, illetőleg jogellenesen, kíméleti területen megvalósuló cselekményekre kellene korlátozni. E cselekmények büntetőjogi szankcionálása természetesen továbbra is elengedhetetlen, természetvédelmi, illetőleg halgazdálkodási szempontokból egyaránt.

A fentiek alapján az általam helyesnek vélt gyakorlat szerint, ha a tiltott eszköz, vagy mód alkalmazását halászati engedély nélkül fejtené ki az elkövető, akkor cselekménye az állatkínzás és a 246. § a) pontja szerint minősülő orvhalászat halmazataként, ugyanezen végrehajtási körülmények kíméleti területen való megvalósulása esetében pedig az állatkínzás és a 246. § b) pontja szerint minősülő orvhalászat halmazataként minősülne.

A bírói gyakorlat ugyanakkor egységesnek tekinthető abban, hogy a lopással mind az a), mind a b) pont szerinti elkövetési magatartás valószínű alaki halmazatban állhat.⁴¹ Egy hazai vonatkozású ügyben a bíróság a tiltott halászati eszközzel halászó vádlottat társtettesként elkövetett lopás vétsége és orvhalászat vétsége miatt végrehajtandó szabadságvesztéssel sújtotta.⁴² A szankció kiszabása feltehetőleg az elkövető előéletéhez és egyéb személyi körülményeihez is igazodott, mindazonáltal, a bíróság által kiszabott büntetés súlyossága „precedens-értékűnek” tekinthető. Ezen túlmenően, az orvhalászat, a lopás és a robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés valószínű heterogén alaki halmazata jön létre nézetem szerint akkor, ha az elkövető a 246. § b) pontjának

³⁹ David, DeGrazia: *Az állatok jogai*. Budapest, Magyar Világ Kiadó, 2004. 28.o., in: Jámbor: i. m. 19.

⁴⁰ 7 U.S. Code §2132(g), in: Jámbor: i. m. 19. o.

⁴¹ EBH 2015. B.24.

⁴² Szarvasi Járásbíróság 8.B.133/2012/17. sz. ítélete, Gyulai Törvényszék Bf.340/2013/5. sz. ítélete, in: Háger: I. m. 37. o.

esetében a halfogást robbanóanyag, vagy robbantószer segítségével hajtja végre, majd a felszínre kerülő haltetemeket jogtalanul eltulajdonítja.

Az orvhalászat gyakran szerepel bűnkapcsolatok alapcselekményeként. Ennek alapján gazdaságnak minősül annak a cselekménye, aki az orvhalászok által kifogott és jogtalanul eltulajdonított halakat – saját, vagy mások haszonszerzése céljából – megvásárolja. A büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából nélkülözhetetlen, hogy az elkövető tudata átfogja a zsákmány jogellenes elejtését, illetőleg annak jogtalan eltulajdonítását. A bíróságnak az eset összes körülményeinek alapulvételével kell erre nézve következtetéseket levonnia (pl. árucseré helye és ideje; az ellenszolgáltatás módja és mértéke, stb.).

Szintén a bűnkapcsolatok szintén jelentkezhetnek a pénzmosás törvényi tényállásába ütköző cselekmények. Utóbbinak minősül annak a cselekménye, aki a más által elkövetett, szabadságvesztéssel büntetendő cselekményből származó dolog ezen eredetének leplezése céljából a dolgot átalakítja vagy átruházza, gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja. Elek szerint „gazdasági tevékenység lehet az étterem működtetése is. Abban az esetben, ha ennek keretében a hal az eredet leplezésének céljából felhasználására kerül, {...} a pénzmosás is megállapítható lehet.”⁴³

6. Záró gondolatok

Az új Btk. – indokolatlan módon – „leértékelte” a halakra vonatkozó jogvédelem fontosságát. Ennek egyik fontos jele az orvvadászat és orvhalászat közötti diszkriminatívnak tűnő jogalkotói tendencia: a korábbi Btk. (1978. évi IV. törvény) egységesen, azonos büntetési tétellel fenyegetett vétségként kezelte az orvhalászat és az orvvadászat körébe tartozó cselekményeket. A jelenlegi törvény az orvvadászatot már büntettként, három évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekményként, míg az orvhalászatot továbbra is két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető vétségként szabályozza.

A másik alapprobléma az állatkínzás és a Btk. 246. § b) pontja szerint minősülő, tiltott eszközzel, vagy módon elkövetett orvhalászat konkurálása, és a védett jogi tárgyak tisztázatlansága. Nem világos ugyanis, hogy a jogalkotó az utóbbi fordulatokat a zsákmányállatokban okozott különleges fájdalomérzetre, vagy pedig az ilyen körülmények okozta természetkárosító hatásokra tekintettel alkotta-e meg. E szabályozás a halmazat megállapíthatósága, illetőleg a kétszeres értékelés tilalma szempontjából sem egyértelmű.

Ami a halak jogellenes kifogásának hatósági kontrollját illeti, ebben a körben mindenképpen előrelépésnek tekinthető a NEBISZ és az országos hatáskörrel rendelkező Állami Halóri Szolgálat közötti koordináció létrejötte (2015), amely személyi állománya révén, a közeljövőben alkalmasnak bizonyulhat a hazai halállomány kárára elkövetett jogsértések kiszűrésére. A prevenció és retribúció érdekében minden esetben megoldás lehet a helyszíni bírságolás lehetőségének

---

⁴³ Elek: i. m. 13. o.

fenntartása, az összeghatárok esetleges felemelése, valamint a gyakori, „ad-hoc” jellegű hatósági ellenőrzések lefolytatása.

halásztól külön kezelendő kérdés az orvhorgászat. Utóbbi jelenségnek már turisztikai összefüggései is lehetnek, amelynek megoldása nézetem szerint elsősorban „marketing-eszközök” segítségével orvosolható. Komoly szerepe lehet ebben a helyi önkormányzatok által szervezett horgászversenyeknek, különböző halfesztiváloknak, valamint egy olyan széleskörű tájékoztatáson alapuló stratégiának, amely felhívja a potenciális elkövetők figyelmét cselekményük jogellenességére és annak egyéb veszélyeire.
